

Art Romànic

Les "Majestats"

per Ramon Vall i Rimblas

El martiri i la destrucció a què ha estat sotmesa la ciutat de Beirut aquests dies, i la visita que amb un grup d'amics hem fet a Baget, on hem honorat i venerat la seva antiquíssima Majestat, m'empeny avui a parlar de les imatges de Crist en la Creu denominades "Majestats", tan corrents en el nostre país, de tal manera que és el lloc del món on són més abundoses.

Tothom sap què volem dir quan parlem d'una "Majestat": es tracta d'una creu en la que el Crist hi està apesentat, com si es tractés d'un dossier que el protegeix, magníficament habillat, amb posat serè, no pas sofrent, figurant la seva reialesa, que exerceix de la Creu estant: "Déu regnà desde l'arbre de la Creu". Convé tenir present que durant els primers segles del cristianisme es sentia un verdader horror a imaginar-se el Crist crucificat. De bell antuvi es començà a representar la Creu com a figura del retorn de Crist ple de glòria, en la seva segona vinguda al món, quan el judici universal; era, doncs, una representació escatològica. Més tard a aquesta Creu s'hi afegiria, segons sembla, la figura de la Majestat de Crist. De les primeres Creus, és a dir de les Creus soles, sense cap imatge, refulgents, però, i fetes d'or i pedreria recordem la creu de la Victòria i la dels Angels, dels segles Xè i IXè respectivament, custodiades a la catedral d'Oviedo; època ja tardana, com la de les nostres Majestats, tota vegada que en aquests temps hi havia llocs on a la creu s'hi mostrava ja la figura del Crist crucificat.

Sembla que la representació del Crist Majestat havia tingut ja predicament dintre de la Gàlia Narbonesa (i per tant en el nostre país, donades les relacions que en aquella època hi havia amb Narbona) als temps tardo-romans. Conta sant Gregori de Tours, bisbe que era de Narbona, el què s'esdevingué amb una pintura de Crist Crucificat que el representava cobert només per un cinyell. Era l'any 593 quan l'anà a veure un prevere anomenat Basili, al qual se li havia aparegut en somnis el Salvador ordenant-li que fes cobrir la imatge amb un vel. Per dues vegades no en féu cas; a la tercera,

però, davant l'amenaça de mort que li fou feta, acudí al bisbe, Gregori, qui féu tapar la imatge.

Aquesta visió i el nom del prevere suggereix que Basili possiblement era un dels molts orientals que en aquesta època fugien del seu país, per les persecucions originades ran de les anades i vingudes que provocava l'heretgia iconoclasta, i acudien al món occidental.

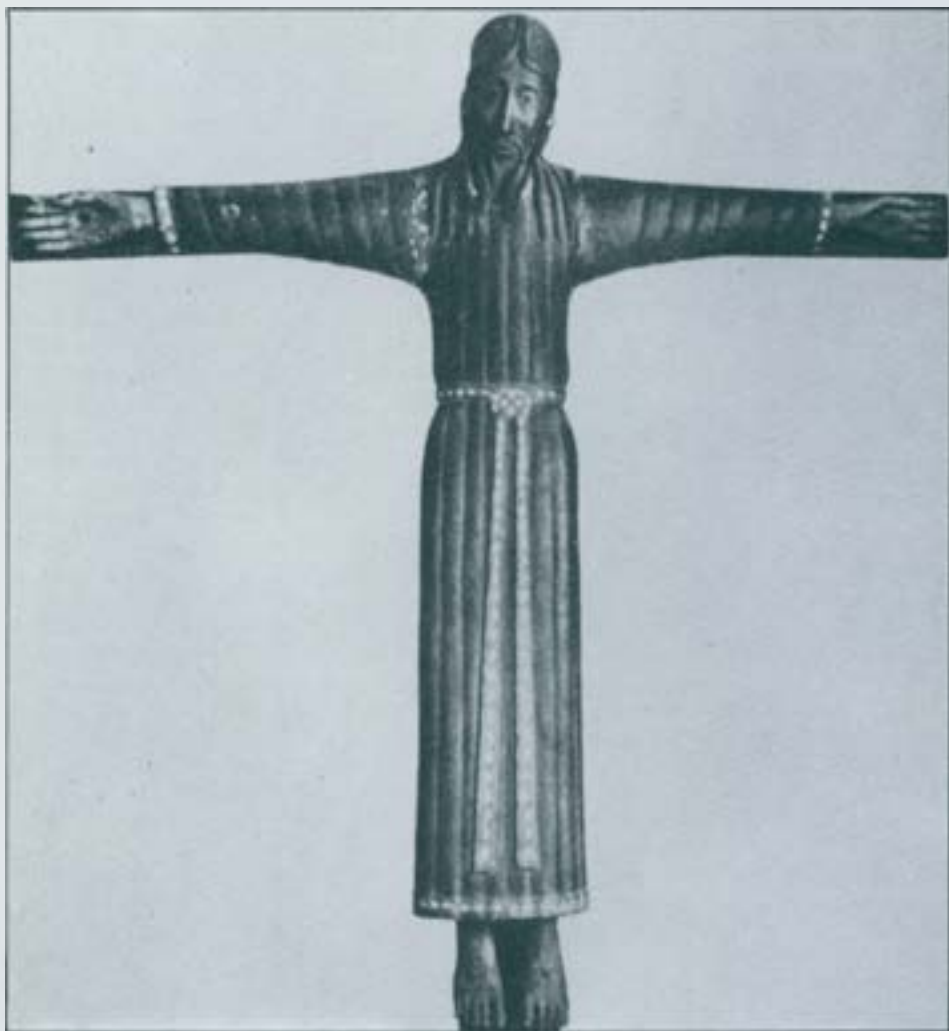
Es coneixien correntment per "syri", donat que la majoria provenien de Síria. Eren tants que l'arquebisbe de Tarragona, Joan, acut l'any 516 al Sant Pare Hormidas preguntant quina actitud havia de prendre front als preveres orientals nouvinguts, nombrosos pel que es veu, i tocats alguns d'ells per l'heretgia.

Diem això també perquè la verdadera

Col.labora

BANC

difusió del culte a les "majestats" es divulgà possiblement a partir de la fama assolida per un Crist de Beirut (precisament, pel que sembla, un Crist vestit) als tombants de l'any mil: segons la llegenda hi havia a Beirut una imatge de Crist que un cristià deixà abandonada a casa quan es mudà de domicili. Els nous estadants foren uns jueus; quan trobaren la imatge abandonada li infligiren tots els turments i totes les sevícies de la Passió; amb gran sorpresa, la imatge tornà a sagnar per les seves ferides; els jueus, lluny d'admetre el miracle, volgueren demostrar la falsedat del líquid que havia sorgit de la imatge, aplicant-lo a familiars malalts, per verificar-ne així la inoperància i augmentar-ne l'escarni. L'aigua i la sang procedents de la imatge, obraren, però, altrament: els malalts es guariren i els jueus, astorats, es convertiren. El bisbe de Beirut féu gran replega del preuat líquid i n'envià a moltes esglésies

d'Orient i d'Occident; a Besalú se n'havia venerat una relíquia. El raconté del fet i el prec que féu aquell bisbe instant la celebració d'una festa en recordança cada 9 de novembre fou eficaç. En aquests anys ja es commemorava a Girona segons es desprèn d'un Martirologi de l'època en el que hi figura la "*Passió de la Imatge del Senyor Salvador que fou crucificada pels jueus a la ciutat de Beirut*" (Berito diu textualment el document).

D'aquest fet se'n coneixen dos relats: l'un que fou llegit al segon Concili de Nicea l'any 787 i l'altre d'un diaca de Constantinopla, dit Lleó, del segle Xè. Segons aquest l'emperador bizantí Joan Tzimiscès quan recuperà Beirut l'any 976 hauria recollit la imatge i se l'hauria enduta a Constantinopla, on des d'aleshores se li donà culte a l'església del Salvador.

Un altre origen que s'ha volgut buscar a la difusió a Catalunya de les "ma-

jestats" és a partir de la imatge coneguda pel "*Volto Santo*" de la ciutat italiana de Lucca. Contra aquesta hipòtesi es pot dir que la imatge italiana és posterior a algunes de les catalanes; també resulta difícil d'explicar la relació que podia haver-hi entre Catalunya i Lucca (podria haver-se establert via Pisa, ciutat propera a Lucca i amb la que els catalans de l'època sostingueren relacions, concretament ran d'una primera conquesta de les Balears, que no fou afermada, però). Darrerament els estudiosos del tema opinen que probablement el *Volto Santo* deriva també del Crist de Beirut, de manera que tindria un origen comú amb les nostres majestats, sense, però, cap relació entre si.

Les nombroses "*Majestats*" del nostre país pertanyen als dos primers segles del segon mil·lenni. El nombre de Majestats existents és important. Més ho seria si l'any 1936 no s'haguessin perdut les d'Arcs de Santa Pau, Saderra, Sant Romà de la Clusa i Toses; la de Caldes de Montbui es malmeté quasi totalment salvant-se'n només el cap: la resta és una reconstrucció. La Majestat de Caldes és l'exemplar més significatiu de tota la sèrie d'imatges catalanes d'aquestes característiques. Molt més ruda, però també de gran tamany i sumament representativa i interessant és la de Beget, per la que els naturals del poble senten una gran devoció i estima: ells la salvaren de la crema i actualment no la deixen sortir per res del poble. Molt interessant és també la que es guarda al Museu d'Art de Catalunya procedent de la col·lecció Batlló. Entre les que hi ha en Museus i col·leccions, además de les poques que encara es conserven al lloc d'origen se'n coneixen més d'una vintena. "*In situ*" tenim la reconstrucció de la de Caldes de Montbui, la de Lillet i la de Beget a la Catalunya estricta; i les de la Trinitat i La Llagona a la Catalunya francesa. Les altres cal buscar-les als Museus d'Art de Catalunya, de Vic, de Girona. Les de les col·leccions particulars o bé les de Museus de l'estranger són més difícils de veure; també ho és una que es guarda al Museu Diocesà de Barcelona, permanentment tancat. Fem vots perquè algun dia, es trobi la manera d'obrir al públic aquest Museu, on s'hi guarden tantes peces d'interès, sobretot pels diocesans de Barcelona.